

רב דימי מנהרדעא אמר: אין בית דין חייבים קרבן העלם דבר על הוראתם אפילו אם אמרו "מותרין אתם", עד שיאמרו להם: מותרין אתם לעשות!

מאי טעמא? מדוע צריך שתהא הוראה למעשה, כדי לחייבם בקרבן העלם דבר, ולא מספיקה עצם הוראתם? — לפי שלא נגמרה הוראה עד שיאמרו "מותרין אתם לעשות".⁽⁵⁾

אמר אביי: אף אנן נמי תנינא כרב דימי, שלא נגמרה הוראה עד שיאמרו מותרין אתם לעשות.

אבל, אם יפסקו את הוראתם כפסק הלכה בלבד, מבלי שיאמרו להם "מותרין אתם", אינם חייבים בפר העלם דבר, כי עדיין לא נגמרה ההוראה שלהם.

וכן היחיד שעשה על פי הוראתם, אינו פטור מחטאת יחיד אלא אם אמרו בית דין "מותרים אתם". כי אם לא אמרו "מותרים אתם", לא נחשב היחיד שעושה על פיהם, כתולה בהוראתם.⁽⁴⁾

אבל, אין צורך שיאמרו "מותרין אתם לעשות".

בפירוש מותרין אתם לעשות, והשומעים מפיהם אמרו לאחרים מותרים אתם לעשות, ולא נקט פרט זה שצריך ידיעת כל הציבור אלא לגבי אופן ההוראה.

ולכאורה מבואר בדבריהם כביאור החזו"א [בהערה הבאה], שרק אם הורו הבית דין לעשות מתייחסת שגגת העושה לבית דין, ולכן כל עוד אין כל אחד יודע שהורו לעשות, אין עשייתו מתייחסת לבית דין. וכן לרש"י לגבי פטור היחיד, אין החסרון במעשה ההוראה, אלא בידיעת העושה ותלית המעשה בבית דין [אך החזו"א נקט שלפי רש"י לא שייך חילוק זה]. אולם שאר דיני ההוראה ופרטיה, תלויים באופן מעשה ההוראה, ולא כיצד נודעו לכל העושים, ולכן לא הצריך הרמב"ם שידעום.

והחיד"א [בעין זוכר, מ' ט"ז] דקדק מלשון רש"י, שביאור דברי שמואל הוא, צריך שיאמרו בית הדין לציבור "מותרין אתם", אך אם אמרו ליחיד, לא תועיל הוראתם לפטור ציבור שעשו. ועיין במאירי.

5. בתוס' הרא"ש הביא את ביאור הרמ"ה, שהחילוק בין "מותרין אתם" ל"מותרים אתם

[ב].

ובאור גדול [על המשניות] תמה מהסוגיא הנ"ל, שהוכיחה ממשנתנו שאין צריך הסכמת כולם, ומשמע שהיודע הוא אחד מהדיינים. ובהורה גבר כתב [להלן שם] שהרמב"ם נקט כן לפי שפסק כמאן דאמר יחיד שעשה בהוראת בית דין חייב, ואילו הסוגיא להלן היא למאן דפטור, ולשיטתו, ה"יודע" הוא אחד הדיינים.

4. רש"י פירש, עד שיאמרו "מותרין אתם" או "לעשות", לא הוי גמר הוראה, הן לענין חיוב פר העלם דבר והן לענין להחשיב את היחיד כתולה מעשיו בהוראת בית דין. [ולשון "לעולם אין בית דין חייבין" הולך על המחלוקת אם בית דין מביאין או הציבור].

ומשמע שלגבי פטור היחיד החסרון הוא בכך שאינו תולה מעשיו בהוראה, ואין החסרון בעצם ההוראה שלא נאמרה לו. [ואמנם, עדיין צריך ביאור למה רש"י פירש כן רק בדברי שמואל ולא בדברי רב דימי, והלא מראיות הגמרא בסמוך משמע כי נחלקו גם לגבי פטור היחיד].

וכן יש לדקדק מדברי הרמב"ם [שם פ"ב ה"ב] שכתב, חיוב הבית דין הוא כשהורו